

مهرداد شفیع پور

اثرات سوء پدیده غم انگیز طلاق

طلاق یک مسئله اجتماعی غم انگیز است که اثرات سوء اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و ... از خود بر جای می گذارد. امروزه موضوع طلاق به عنوان یکی از آسیب های اجتماعی قابل شیوع در جامعه ایران مطرح می باشد. این موضوع ریشه در تغییر و تحولات گوناگون فرهنگی، اجتماعی و نظام خانواده ایران دارد. با پیچیده تر شدن زندگی و تغییرات الگوی زندگی جامعه امروز ایران، سطح طلاق نیز شدت یافته است.

تعریف طلاق:

طلاق در لغت به معنای رها کردن و آزاد کردن و به لحاظ مفهوم جامعه شناسی در اصطلاح به معنای گسستن پیوند ازدواج و یا زناشویی می باشد. «طلاق را می توان شیوه نهادی شده و تحت نظارت سازمان های اجتماعی در راه پایان به پیوند زناشویی دانست. به عبارت دیگر، طلاق خاتمه دادن به پیوند زناشویی تحت شرایط خاص قانونی، شرعی و عرفی است که پس از آن زن و شوهر نسبت به یکدیگر حقوق و تکالیفی ندارند (پیران، ۱۳۶۹)». (کلانتری و دیگران، ۱۳۹۰: ۱۱۳)

علیرغم این که طلاق در گذشته نزد اکثریت جامعه ایران امر مذموم و قبیح و در عین حال وحشت آور تلقی می شد اما امروزه می بینیم که طلاق امر رایجی شده که به مدد آن، افراد خود را از وضعیت موجود رها می کنند به طوری که نسل امروز ما نسبت به گذشته از این پدیده وحشت و اضطراب خاصی به خود راه نمی دهد و این امر در حال جا افتادن در جامعه ایران امروزی است.

در زمینه طلاق در ایران تحقیقات متعددی انجام پذیرفته است. گستردگی و پراکندگی تحقیقات در حوزه های مختلف از یک سو و همچنین رواج تحلیل های غیر علمی در فضایی مغشوش از سوی دیگر سبب شده که چشم انداز و تصویر منسجمی از داده ها و یافته های علمی در حوزه پیامدها و آثار طلاق وجود نداشته باشد. به هر

حال طلاق دارای آثار و پیامدهای عمیق اجتماعی، اقتصادی، روانی و ... بر مردان و زنان مطلقه، فرزندان طلاق و اجتماع است. طبق تحقیقات مورد مطالعه و اعمال نظرات کارشناسی، پیامدهای اجتماعی پدیده طلاق را می توان خلاصه وار به شرح ذیل بیان کرد.

۱- «بسیاری از بررسی های انجام شده از رابطه طلاق با اعتیاد، جرم و بزهکاری، روان پریشی، عدم تعادل شخصیتی، مسائل آموزشی و تربیتی، خودکشی، جامعه ستیزی، مانع نقش آفرینی زنان و به حاشیه راندن آنان در توسعه و نظایر آن حکایت میکند» (همان، ۱۳۹۰: ۱۱۲)

۲- «بر اساس برخی از تحقیقات، افراد طلاق گرفته بیشتر از افراد متأهل دچار اختلالات جسمی و روحی از جمله اعتیاد به مشروبات الکلی، خودکشی، و ضعف قوای ذهنی می شوند و رضایت کمتری از زندگی دارند. (کالان و نولر، ۱۹۸۷) و همچنین دومینان و دیگران (۱۹۹۱) شواهد مفصل و ارزشمندی ارائه کرده اند که نشان می دهد از هم پاشیدگی زندگی مشترک با مجموعه گسترده ای از شاخص های سلامتی در ارتباط است. (برناردز، ۱۳۸۴)». (همان)

طلاق یعنی سقوط اخلاق انسانی

و کاهش امنیت

در روابط انسانی

و قداست زدایی از امر ازدواج

که دیگر پیوندی مقدس نیست

بلکه رابطه ای است

مانند سایر روابط اجتماعی

که می تواند به سادگی قطع شود.

۳- «نتایج بررسی دیگری، حاکی از آن است که اگر پس از طلاق مسئولیت های اقتصادی و تأمین نیازهای فرزندان بر دوش مادر سنگینی کند، خطر افت تحصیلی، افزایش رفتارهای بزهکارانه و مشکلات بهداشت روانی مادر و فرزندان افزایش می

یابد.» (همان)

۴- شایان ذکر است که آثار و عوارض طلاق تنها به مسائل اقتصادی منتهی نمی شود. بلکه از عوارض اجتماعی و روانشناختی آن هم نباید غافل بود و در برخی موارد هزینه هایی را به جامعه تحمیل می کند؛ از جمله آنها هزینه های است که برای کنترل و پیشگیری جرایم و بزههای اجتماعی به وجود آمده از طلاق، توسط جامعه پرداخت می شود. با مرور مطالعات انجام شده در ایران، می توان پیامدها و آثار طلاق را در سه حوزه طبقه بندی کرد: ۱- پیامدهای اقتصادی ۲- پیامدهای اجتماعی ۳- پیامدهای روانشناختی. (همان، صص ۱۱۳ و ۱۱۴)

بسیاری از بررسی های

انجام شده از رابطه طلاق با اعتیاد،

جرم و بزهکاری، روان پریشی،

عدم تعادل شخصیتی، مسائل

آموزشی و تربیتی، خودکشی،

جامعه ستیزی، مانع نقش آفرینی

زنان و به حاشیه راندن آنان در

توسعه و نظایر آن حکایت می کند

بنابراین هر یک از این پیامدها به صورت مستقیم یا غیر مستقیم بر دیگری تأثیر دارند. در نمودار و جدول زیر آثار و پیامدهای طلاق به تفکیک حوزه های اقتصادی، اجتماعی و روانشناختی آمده است.»

در جدول زیر فراوانی هریک از سطوح پیامدهای طلاق به تفکیک مقولات آن آمده است. به طور کلی بیشترین پیامدهای طلاق ابتدا در سطح اجتماعی (۴۸/۰۱ درصد)، سپس روانشناختی (۴۰/۸ درصد) و در نهایت اقتصادی (۱۱ درصد) مشخص گردیده.

همان گونه که در جدول مشاهده می شود، اختلالات رفتاری و روانی در کودکان (۲۵/۹ درصد) به عنوان یک پیامد روانشناختی، بیشترین پیامدی بوده که در پژوهش ها به آن اشاره شده است. پس از اختلالات روانی و رفتاری کودکان، کودک آزاری به عنوان پیامد اجتماعی

جدول شماره ۱: یافته های مربوط به پیامدهای طلاق در پژوهش های داخلی ایران

درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	پیامدهای طلاق	
۱۱/۱	۳	۱۱/۱	۳		اقتصادی
۴۸/۱	۱۳	۱۸/۵	۵	کودک آزاری	اجتماعی
		۱۱/۱	۳	آسیب های اجتماعی کودکان و نوجوانان	
		۷/۴	۲	سوء مصرف مواد	
		۳/۷	۱	حضانت و تربیت فرزندان	
		۳/۷	۱	خودکشی کودکان	
		۳/۷	۱	عدم امنیت اجتماعی زنان	
۴۰/۸	۱۱	۲۵/۹	۷	اختلالات رفتاری و روانی کودکان	روانشناختی
		۱۴/۸	۴	تأثیرات روانی بر مطلقین بر اساس جنسیت	
۱۰۰	۲۷	۱۰۰	۲۷		مجموع

مأخذ: نشریه، زن در توسعه و سیاست، دوره ۹ شماره ۳، پاییز ۱۳۹۰

علیرغم این که طلاق در گذشته نزد اکثریت جامعه ایران امر مذموم و قبیح و در عین حال وحشت آور تلقی می شد اما امروزه می بینیم که طلاق امر رایجی شده که به مدد آن، افراد خود را از وضعیت موجود رها می کنند به طوری که نسل امروز ما نسبت به گذشته از این پدیده وحشت و اضطراب خاصی به خود راه نمی دهد و این امر در حال جا افتادن در جامعه ایران امروزی است.

۹-۳. افزایش سرقت؛
۹-۴. انحرافات جنسی و بی بندوباری اجتماعی؛
۹-۵. فرار کودکان از خانه و افزایش کودکان خیابانی و کودکان کار؛
۱۰-۱. بی سرپرستی کودکان و تأثیر بد بر وضعیت روحی و روانی آنان هم چون پرخاشگری، ناسازگاری و کاهش اعتماد به نفس و افت تحصیلی در بین آنها.
۱۱-۱. کاهش میل به ازدواج در دیگر افراد خانواده به ویژه بچه های طلاق.
۱۲-۱. افزایش جرایم اجتماعی، تزلزل اجتماعی و عدم ثبات جامعه، افزایش هزینه های اجتماعی برای جلوگیری و کنترل جرایم، ناهنجاری ها و انحرافات ناشی از طلاق.

طلاق، دومین موردی است که ۱۸/۵ درصد تحقیقات به آن اشاره کرده اند. همچنین مقوله تأثیرات روانی طلاق بر مطلقین بر اساس جنسیت با ۱۴/۸ درصد، سومین مورد از پیامدهای طلاق در تحقیقات مرور شده را شامل می شود. (همان: صص ۱۲۵ و ۱۲۶)
۵- سقوط اخلاق انسانی و کاهش امنیت در روابط انسانی و همچنین قداست زدایی از امر ازدواج که دیگر پیوندی مقدس نیست بلکه رابطه ای است مانند سایر روابط اجتماعی که می تواند به سادگی قطع شود. (ساروخانی، ۱۳۷۲: ۱۴).
۶- رواج فردگرایی مفرط در برابر حیات جمع (اعم از خانواده یا جامعه) که موجب حیات یکایک اعضاء است. (همان: صص ۶۷).
۷- گسترش خودکشی که از نظر آماری قابل سنجش است. (رفیع پور، ۱۳۸۷: ۱۸)
۸- تهدید نهاد خانواده به عنوان بنیادی ترین نهاد اجتماعی و تغییر در ارزش های آن.
۹- زمینه ساز آسیب ها و کجروی های اجتماعی.
۹-۱. گرایش به اعتیاد در بین زنان و مردان مطلقه و کودکان طلاق؛
۹-۲. کاهش توان اقتصادی زنان مطلقه و روی آوردن برخی به روسپیگری؛

بر اساس برخی از تحقیقات، افراد طلاق گرفته بیشتر از افراد متأهل دچار اختلالات جسمی و روحی از جمله اعتیاد به مشروبات الکلی، خودکشی، و ضعف قوای ذهنی می شوند و رضایت کمتری از زندگی دارند.

منابع:

۱. گلانتری، عبدالحسن، پیام روشن فکر و جلوه جواهری، آثار و پیامدهای طلاق، نشریه، زن در توسعه و سیاست، پاییز ۱۳۹۰، شماره ۳.
۲. ساروخانی، باقر، طلاق پژوهی در شناخت واقعیت و عوامل آن، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۲.
۳. رفیع پور، فرامرز، آنومی یا آشفتگی اجتماعی، انتشارات سروش، ۱۳۷۸.